

NEJČASTĚJŠÍ DOTAZY

(zpracováno v souladu s platnou legislativou)

1. Kde a jakým způsobem lze požádat o svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče?

Žádosti o zařazení do evidence žadatelů o přijetí dítěte do náhradní rodinné péče se podávají na sociálním odboru úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště žadatelů (v případě manželů v místě trvalého bydliště jednoho z nich). Ideálně tam, kde se rodina fakticky zdržuje. Sociální pracovnice, která má náhradní rodinnou péči na starost, Vám vydá příslušný formulář žádosti a sdělí, jaké další doklady bude třeba k žádosti přiložit (např. potvrzení o zdravotním stavu od praktického lékaře, potvrzení o výši příjmů apod.). Tato pracovnice také navštíví Vaši rodinu za účelem sociálního šetření a vyžádá si opis Vašeho rejstříku trestů. Jakmile bude mít potřebnou dokumentaci pohromadě, postoupí ji k odbornému posouzení a dalšímu řízení na příslušný krajský úřad či Magistrátu hl. m. Prahy.

2. Může o svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče žádat i samotná žena nebo samotný muž? Žijeme spolu, ale nejsme manželé.

Dle naší legislativy může vedle manželů nebo jednoho z nich osvojit dítě i jiná osoba. V tom případě soud též rozhodne o tom, že se z matriky vypouští zápis o druhém rodiči. Podat žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče má možnost tedy i samotná žena nebo muž. Tito žadatelé však musí být připraveni, že velmi pravděpodobně budou na svěřeni dítěte čekat o něco déle než některé manželské páry. Za ideální je stále považována úplná rodina, ve které je zastoupena role matky i otce. Při jejich posuzování je mimo jiné přihlíženo také k tomu, jaký je jejich okruh blízkých, zda mají vedle sebe někoho, na koho se v případě potřeby mohou obrátit o radu a pomoc.

3. Jakou roli hraje délka trvání manželství žadatelů při posuzování žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče?

U zájemců o přijetí dítěte do náhradní rodinné péče se kromě jiného posuzuje stabilita manželských vztahů a rodinného prostředí. Je tedy přihlíženo nejen k délce trvání manželství, ale i k délce společného soužití partnerů před uzavřením manželství. V žádosti proto doporučujeme délku společného soužití nějakým způsobem doložit (př. společnou nájemní smlouvou, dobrozdáním sousedů, starosty obce apod.).

4. Mohou o adopci žádat jen manželé, kteří nemohou mít vlastní dítě?

Takové kritérium není v zákoně stanoveno. Žádosti o osvojení mohou podávat i žadatelé s vlastními dětmi. Úřad je povinen žádost přijmout, posoudit ji a zabývat se jí. Přijímání dítěte do náhradní rodinné péče k vlastním dětem má svá specifika. Vždy je třeba brát ohledy na potřeby dětí, které v rodině již vyrůstají. Na příchod dalšího člena rodiny je třeba dobře připravit i je.

5. Jsou pro žadatele o zprostředkování náhradní rodinné péče stanoveny nějaké věkové hranice, kdy již jejich žádost nelze přijmout?

Zákonem věkové hranice přesně vymezeny nejsou. Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.) v ustanovení § 803 říká, že mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let; jen souhlasí-li s osvojením opatrovník zastupující dítě v řízení a je-li osvojení v souladu se zájmy dítěte, může být věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem výjimečně menší než šestnáct let. Vždy se však k posouzení případného konkrétního svazku přistupuje zcela individuálně. Stejně tak je to v případě pěstounské péče. Každý, kdo chce přijmout dítě do náhradní rodinné péče, by se měl sám zamyslet nad tím, zda bude schopen být dítěti dostatečnou oporou a průvodcem i v jeho dospívání, zda zvládne a bude se umět přizpůsobit potřebám dítěte přiměřeným jeho věku.

6. Je invalidní důchod na straně žadatele důvodem k zamítnutí žádosti?

Samotný fakt, že žadatel pobírá invalidní důchod, neznamená, že nemůže být zařazen do evidence budoucích náhradních rodičů. K žadatelům je při odborném posuzování přístupováno zcela individuálně. Pro vyjádření posudkového lékaře i psychologů k takové žádosti je rozhodující míra případného omezení pečovatelských a výchovných schopností na straně žadatele. Zvažte své schopnosti a možnosti především sami. Máte-li za to, že je ve Vašich silách dobře zajistit všechny potřeby dítěte, pak si žádost podejte a nechte na odbornících, ať ji posoudí. Nový občanský zákoník v případě osvojení uvádí, že zdravotní stav osvojitelů nesmí omezovat péči o osvojené dítě ve značné míře.

7. Jak jsou při rozhodování o zařazení do evidence žadatelů posuzovány jejich příjmy? Je možné zařazení do evidence, jestliže jeden z manželů je nezaměstnaný?

Součástí dokumentace žadatelů jsou i údaje o finančních a sociálních poměrech. Žadatele lze zařadit do evidence, i když je jeden z manželů nezaměstnaný, a to tehdy, jestliže ekonomické poměry a schopnosti žadatelů dávají předpoklad, že i po převzetí dítěte (příp. dětí) do péče bude rodina dostatečně hmotně zabezpečena. Pokud je ale na rodinu žadatelů uvalena exekuce, není pravděpodobné, že by žadatelé byli zařazení do evidence.

8. Bydlíme v podnájmu, nevadí to v případě podávání žádosti o svěření dítěte do osvojení?

Při posuzování žádosti se přihlíží především k tomu, zda je rodina schopna dítěti vytvořit podmínky pro jeho zdárný vývoj a výchovu, zda je domácí prostředí stabilní a zda bude vyhovovat potřebám dítěte. Vlastní byt nebo dům není podmínkou pro zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči.

9. Jaké jsou „čekací doby“ na dítě?

Délka doby čekání na dítě se odvíjí od konkrétní situace v kraji. Ovlivňuje ji počet dětí, které jsou nahlášené jako vhodné pro svěření do náhradní rodinné péče a počet žadatelů zařazených do evidence. Vliv na délku této doby mají také konkrétní představy žadatelů o přijímaném dítěti, míra jejich tolerance k osobní a rodinné anamnéze dětí a volba formy náhradní rodinné péče.

10. Pokud žadatelé chtějí do náhradní rodinné péče přijmout více dětí, je nutné, aby pokaždé podávali novou žádost a byli znovu odborně posuzováni?

Existuje více možností:

1. Pokud žadatelé v žádosti o zařazení do evidence žadatelů projeví zájem přijmout více než jedno dítě, jsou v tomto smyslu odborně posouzeni a dle jejich zájmu buď přijmou více dětí najednou (př. dvojčata, sourozence), anebo po přijetí jednoho dítěte zůstávají dál v evidenci zařazených žadatelů. Žádost pak průběžně aktualizují a časem jsou vybráni na další dítě.
2. Jestliže však žadatelé teprve po přijetí jednoho dítěte do náhradní rodinné péče projeví zájem přijmout další dítě nebo děti, musí počítat s tím, že bude nutné podávat novou žádost o zařazení do evidence.

11. V minulosti jsme již přípravné kurzy pro budoucí rodiče absolvovali a dva roky již pečujeme o osvojené dítě. V případě, že bychom podávali žádost o svěření dalšího dítěte, bude nutné, abychom celou přípravu na náhradní rodičovství opět podstupovali?

V rámci odborného posuzování by mělo být rozhodnuto o tom, zda bude nutné, abyste absolvovali přípravu v plném rozsahu či jen její část. Ta může být zaměřena např. jen na některá specifika, jako je např. přijímání dalšího dítěte do rodiny či přijímání dítěte jiného etnika apod., to vše se bude odvíjet zvláště od toho, jaké budou představy Vaší rodiny a jaká bude u Vás celková situace. Někdy se požadavky jednotlivých krajů liší.

12. Jaký je postup, máme-li zájem přijmout do osvojení dítě z ciziny?

Pokud máte zájem, aby Vám adopce dítěte z ciziny byla zprostředkována, pak bude třeba tuto skutečnost v žádosti o zařazení do evidence osvojitelů hned uvést. Žádost budete standardně podávat na sociálním odboru úřadu obce s rozšířenou působností v místě Vašeho trvalého bydliště. Vaše odborné posouzení i přípravu na budoucí rodičovství zajistí příslušný krajský úřad. Ten po vydání správního rozhodnutí o Vašem zařazení do evidence postoupí Vaši žádost ke zprostředkování osvojení dítěte z ciziny Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Pokud máte zájem adoptovat konkrétní dítě, které jste poznali v cizině, v takovém případě bude třeba se obracet na instituce, které se adopcí zabývají především v zemi původu dítěte. Každá země má jiná pravidla pro uskutečňování mezinárodní adopce.

13. Manžel je cizinec, ale žijeme v Praze. Můžeme žádat o svěřeni dítěte do adopce v naší republice? Za jakých podmínek?

Pokud máte zájem osvojit dítě společně, pak lze osvojení zprostředkovat, pokud je Váš manžel cizinec, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie (nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie) nebo který má na území České republiky povolen trvalý pobyt anebo který podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky přechodně pobývá na našem území nepřetržitě po dobu nejméně 365 dnů. Žádost budete podávat v místě Vašeho trvalého bydliště na sociálním odboru úřadu obce s rozšířenou působností.

14. Máme české občanství, ale dlouhodobě žijeme v cizině. Jakým způsobem můžeme žádat o svěřeni dítěte do adopce z České republiky?

Pokud je Vaše obvyklé bydliště (tj. místo, kde pracujete a vedete domácnost) v jiném státě, který stejně jako naše republika ratifikoval „Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení“, pak máte možnost žádat o osvojení dítěte z naší republiky. Žádost budete podávat prostřednictvím příslušného ústředního orgánu, který se mezinárodní adopcí v zemi, kde se zdržujete, zabývá. Zmiňovaná mezinárodní smlouva dává smluvním státům garanci, že osvojení bude probíhat v nejlepším zájmu dítěte, proto ústřední orgán naší republiky, kterým je „Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí“ v Brně, spolupracuje ve věci osvojení pouze se smluvními státy této „Úmluvy“.

15. O prázdninách jsme poznali jedno dítě z dětského domova, chtěli bychom mu poskytnout zázemí a domov. Jak máme postupovat?

- a) Neznáte-li žádné bližší údaje o dítěti, pak Vám doporučujeme informovat vedení dětského domova o tom, že jste dítě nějakým způsobem blíže poznali a zvažujete mu nabídnout možnost náhradní rodinné péče. Požádejte je, aby tato informace byla předána příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Vedení dětského domova není kompetentní k tomu Vám předávat o dítěti jakékoliv informace, ale může příslušný úřad informovat o Vaší nabídce pomoci. Vše se bude odvíjet od situace dítěte; pokud půjde o dítě, pro které se marně hledá náhradní rodina, pak je možné, že se s Vámi příslušný úřad sám spojí a po přezkoumání Vašich možností Vám poradí, jak bude třeba dále postupovat.
- b) Pokud znáte údaje o dítěti, víte, jak se jmenuje i kde je jeho trvalé bydliště a jste přesvědčeni, že i ono by chtělo přejít do Vaší péče, pak Vám nic nebrání v tom vyhledat rovnou příslušný úřad dle trvalého bydliště dítěte a informovat ho o tom, že máte zájem o jeho svěřeni do Vaší péče. Současně máte také možnost podat návrh k soudu na zahájení řízení o svěřeni dítěte do Vaší péče. Opět bude rozhodující, v jaké situaci se bude dítě nacházet – jelikož je možné, že mu může být např. již zprostředkovávána náhradní rodina prostřednictvím krajského úřadu, může již běžet soudní řízení o jeho svěřeni do pěstounské péče či osvojení nebo řízení o změně výchovy a dítě se bude vracet zpět do péče svých rodičů.

16. Mám adoptované dítě. Mají biologičtí rodiče nějaká práva? Mohli by chtít dítě zpátky?

Osvojením vznikají mezi osvojitelem a osvojeným příbuzenské vztahy a příbuzenské vztahy mezi dítětem a jeho biologickou rodinou zanikají. Biologičtí rodiče pozbývají osvojením vůči dítěti svou rodičovskou odpovědnost, tedy práva i povinnosti, které vůči němu jako jeho rodiče měli. Na návrh osvojitele nebo osvojeného může soud rozhodnout, že osvojení a jeho okolnosti mají být utajeny před rodinou původu. Osvojení lze zrušit pouze ze závažných důvodů na návrh osvojitele nebo osvojeného. Po uplynutí tří let od rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do osvojení již osvojení zrušit nelze. To neplatí, je-li osvojení v rozporu se zákonem.

17. Lze dítěti svěřenému do adopce měnit křestní jméno?

Ke změně křestního jména dítěte lze přistoupit až po pravomocném rozhodnutí soudu o jeho osvojení. Žádost se podává v místě bydliště osvojitelů na odboru vnitřních věcí úřadu obce s rozšířenou působností. Pokud máte v úmyslu měnit přijímanému dítěti jeho křestní jméno, je to vhodné pouze u dětí nejmenších. V takovém případě je důležité oslovovat dítě novým jménem již od počátku. Doporučujeme zvážit volbu jména, které je alespoň trochu podobně znějící původnímu jménu dítěte, ale i možnost ponechání původního křestního jména dítěte jako druhého jména.

18. S partnerem společně vychováváme mé dítě z prvního manželství. Je možné, aby partner toto dítě osvojil?

Návrh na osvojení Vašeho dítěte by mohl Váš partner podat k soudu pouze jako Váš manžel. K osvojení by bylo třeba nejen Vašeho přivolení, ale i souhlasu biologického otce dítěte (pokud je v rodném listu dítěte uveden) nebo rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu biologického otce k osvojení není třeba. Soud by také zkoumal názor dítěte s ohledem na stupeň jeho duševního vývoje. Dosáhlo-li osvojované dítě alespoň dvanácti let, byl by nutný i jeho osobní souhlas.

19. Lze osvojit zletilého?

Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.), který vstoupil v platnost od 1. 1. 2014, přináší nově i tuto možnost.

Základní podmínkou osvojení zletilého, kterou zákon stanoví, je, že takové osvojení nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Zákon rozlišuje dva druhy osvojení zletilého:

- *osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého*

V tomto případě zákon stanovuje tyto důvody, zletilého lze osvojit, jestliže:

- a) přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen tímž osvojitelem,
- b) osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti,
- d) osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela;

- *osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého*

Není-li to na újmu důležitých zájmů potomků osvojitele nebo potomků osvojovaného, lze osvojit zletilého výjimečně i z jiných důvodů, hodných zvláštního zřetele, je-li to přínosné pro osvojitele a osvojeného navzájem, nebo v odůvodněných případech alespoň pro jednoho z nich.

20. Jaký je rozdíl mezi pěstounskou péčí a péčí poručníka?

Pokud nemá žádný z rodičů vůči dítěti rodičovskou zodpovědnost v plném rozsahu nebo rodiče dítěte zemřeli, jmenuje soud dítěti poručníka. Ten má vůči němu zásadně všechny povinnosti a práva jako rodič, ale nemá vyživovací povinnost. Poručník podává soudu pravidelně zprávy o osobě dítěte a předkládá účty ze správy jeho jmění. Záležitosti jiné než běžné povahy musí být ale schváleny soudem. Pokud poručník o dítě osobně pečuje tak, jako by mu bylo svěřeno trvale do péče, náleží mu hmotné zabezpečení jako pěstounovi. Nemůže-li o dítě z různých důvodů osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, pak soud může svěřit

dítě do osobní péče pěstounovi. Svěření dítěte do pěstounské péče nemá vliv na trvání výživovací povinnosti rodičů k dítěti. Ti jsou povinni ji plnit, v takovém případě, k rukám úřadu, který pěstounům dávky pěstounské péče vyplácí. Soud může svěřit dítě do pěstounské péče i na dobu přechodnou. Pěstoun je povinen udržovat a rozvíjet kontakt dítěte s jeho rodiči. V záležitostech dítěte rozhoduje pěstoun pouze o věcech běžné povahy, tam, kde není třeba souhlasu zákonného zástupce.

21. Mohou být prarodičům jejich vnoučata svěřena do pěstounské péče?

Ano, zákon to umožňuje. Ujala-li se osobní péče o dítě osoba příbuzná nebo dítěti blízká, dá jí soud dle ustanovení § 962 odst. 2 občanského zákoníku přednost před jinou osobou, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte.

Se sepsáním návrhu na svěření dítěte do Vaší pěstounské péče Vám může pomoci sociální pracovnice v místě Vašeho bydliště. Ta Vás také seznámí s právy a povinnostmi pěstounů, které se vztahují také na pěstouny-prarodiče. Příslušný k rozhodování o svěření dítěte do pěstounské péče je soud dle trvalého bydliště dítěte.

Pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče, která je dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, ze strany státu částečně zabezpečena dávkami pěstounské péče. Rodičům sice zůstává i nadále vůči dítěti jejich výživovací povinnost, tu však mají v takovém případě povinnost plnit vůči úřadu, který dávky vyplácí. Ten pak také vymáhá případné neplnění této povinnosti.

Nárok na čerpání dávek pěstounské péče mají i prarodiče, je-li jim soudem svěřeno vnouče do pěstounské péče. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte získávají automaticky, pouze odměna pěstouna jim náleží jen v případech hodných zvláštního zřetele, zejména s ohledem na sociální a majetkové poměry rodiny a s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte. Pro účely rozhodnutí o přiznání odměny pěstouna je krajská pobočka úřadu práce povinna si vyžádat vyjádření příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

22. Co je to pěstounská péče na přechodnou dobu?

Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci krajského úřadu, a to na dobu:

- a) po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat;
  - b) po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat;
  - c) do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.
- Pěstounská péče na přechodnou dobu trvá maximálně jeden rok, v případě postupného svěření sourozenců to může být jinak.

Na pěstouna poskytujícího pěstounskou péči na přechodnou dobu je pohlíženo jako na profesionála, který poskytuje specifickou službu ohroženým dětem. Vzhledem k náročnosti této péče jsou na žadatele o tuto formu náhradní rodinné péče kladena i náročnější kritéria než na běžné pěstouny.

Více informací na: <http://www.rpp.cz/inpage/chci-byt-pestounem-rpp/>

23. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí nařizuje pěstounům uzavřít tzv. dohodu o výkonu pěstounské péče. O co se jedná?

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, upravuje v § 47 práva i povinnosti pěstounů. Jednou z povinností pěstouna je mimo jiné umožnit sledovat naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj svěřeného dítěte.

Dohoda o výkonu pěstounské péče je veřejnosprávní smlouvou, proces jejího uzavírání se řídí nejen zákonem o sociálně-právní ochraně dětí, ale i správním řádem. Primární povinnost navrhnout obsah dohody a její uzavření leží na orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště pěstounů.

Při uzavírání dohody se přihlíží k zájmům a individuálním potřebám dítěte a k potřebám pěstounů, kterým bylo dítě svěřeno do péče. Dohoda musí být vždy v souladu s rozhodnutím soudu a individuálním plánem ochrany dítěte.

Úřad (nebo pověřená organizace), který uzavřel s pěstouny dohodu o výkonu pěstounské péče, může uplatnit nárok na čerpání státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Tento státní příspěvek je určen na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci pěstounů a svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí.

Co je možné finančně hradit pěstounům v rámci dohody:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/16344/NI_17-2013.pdf

Vzor dohody:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/14684/priklad_vykon_PP.pdf

24. Existují nějaké situace, kdy jsou pěstouni osvobozeni od poplatků?

Ano, jsou určité situace, kdy zákon v případě poplatků či nějaké úhrady zohledňuje postavení dětí v pěstounské péči, uvádíme několik příkladů:

Např. v případě:

- **platby za předškolní vzdělávání v mateřské škole, kterou zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí:**

dle vyhl. č. 43/2006 Sb., o předškolním vzdělávání, ustanovení § 6, mohou být pěstouni osvobozeni od poplatků za školku, pokud prokážou řediteli mateřské školy, že jsou osobou, která o dítě osobně pečuje a z důvodu péče o toto dítě pobírá dávky pěstounské péče;

- **platby za ubytování v internátě zřízeném státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí:**

dle vyhl. č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ustanovení § 9, je žák, který má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte v pěstounské péči podle zvláštního právního předpisu a tento příspěvek nebo jeho část je vyplácena, osvobozen od poplatku za ubytování na internátě. Tuto skutečnost je třeba prokázat řediteli internátu. Internát je obvykle zřízen při ZŠ pro děti s nějakým handicapem. Internátem se však nemyslí domov mládeže, kde jsou ubytované děti při studiu na střední škole či v učebním oboru.

25. Chtěli bychom nějakému dítěti z dětského domova pomáhat tím, že bychom si ho brali k sobě na víkendy nebo na prázdniny. Je taková možnost? Co pro to můžeme udělat?

Takovou formu pomoci dětem v ústavní péči upravuje § 30 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. Nejprve je potřeba ověřit, zda Vaše rodina má všechny předpoklady pro poskytování takové pomoci. Z tohoto důvodu se musíte obrátit na sociální odbor úřadu obce s rozšířenou působností v místě Vašeho trvalého bydliště s tím, že máte zájem poskytnout takovou pomoc a chcete, aby Vaše rodina byla posouzena. Jakmile budete mít doporučující vyjádření, můžete požádat úřad o vytipování dítěte, které by takovou pomoc potřebovalo.

Zpracoval: kolektiv Střediska náhradní rodinné péče, spolek